

Podizanje svijesti o baštini edukacijom

Odak, Marta

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:639603>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2023./2024.

Marta Odak

Podizanje svijesti o baštini edukacijom

Završni rad

Mentor: dr.sc. Željka Miklošević

Zagreb, srpanj 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. Baština.....	2
2.1. Kategorizacija baštine.....	3
3. Svijest o baštini.....	5
3.1. Definiranje svijesti o baštini	5
3.2. Kulturna svijest	6
3.3. Metode i primjeri podizanja svijesti o baštini.....	7
4. Edukacija o baštini.....	11
4.1. Baštinske teme u sklopu općeobrazovnog sustava	11
4.2. Edukacija u muzeju.....	12
4.3. Nevladine organizacije i civilno društvo	14
5. Edukativne aktivnosti muzeja i baštinskih organizacija na području grada Zagreba i šire okolice.....	16
5.1. Muzej grada Zagreba	16
5.2. Etnografski muzej	18
5.3. Udruga Prijatelji baštine – Amici hereditatis, Ivanić-Grad	20
5.4. Kruzej: Kroz muzej(e) jednaki.....	21
6. Zaključak.....	23
7. Literatura.....	25
Sažetak	30
Summary.....	31

1. Uvod

Baština je jedan od glavnih koncepata muzeologije koju se, najšire rečeno, može definirati kao ono čemu se pridaje dovoljno značaja i što se smatra, u određenom trenutku, dovoljno važnim da se očuva i prenese nadolazećim generacijama. Muzeologiju se stoga određuje kao znanost o baštini, a u znanstvenoj nomenklaturi u Hrvatskoj, ona pripada informacijskim i komunikacijskim znanostima. Između ostalog, muzeji kao baštinske institucije imaju zadaću komuniciranja baštine koja svojim socijalnim i društvenim učincima može doprinijeti jačanju kohezije zajednice i osjećaja pripadnosti. Baština kao takav alat ima snagu samo ako se njene vrijednosti prepoznaju i ako se te prepoznate vrijednosti komuniciraju i čuvaju za nadolazeće generacije. Boljitak njezina očuvanja u konačnici se ostvaruje i povećanjem svjesnosti o njezinu postojanju te motiviranjem baštinskih dionika na aktivno sudjelovanje u baštinskom / muzejskom diskursu, a upravo komuniciranjem i obrazovanjem (edukacijom) o baštini može se doprinijeti prepoznavanju kulturne baštine kao sudionika u stvarnom životu ljudi i jednom od odrednica kvalitete življenja.

Prateći tu misao ovaj rad ukratko će opisati razvoj pojma baštine i njegovu definiciju, a svojim ključnim dijelom pokušat će definirati svijest o baštini i kulturnu svijest te nekolicinom primjera objasniti načine na koji se ona može potaknuti. Također u radu će se opisati i edukacija o baštini kao dio općeobrazovnog i muzejskog sustava, ali i kao dio zalaganja i djelovanja organizacija civilnog društva. Poblježe će biti proučena edukacija u muzejskom kontekstu kao jedan od temeljnih načina širenja svijesti o baštini te izložba koja je glavni medij interpretacije i čiji je konačni cilj edukacija posjetitelja. U svojem posljednjem dijelu rad će biti usmjeren upravo na prikazu načina razvitka svijesti o baštini edukativnim aktivnostima u muzejima i baštinskim organizacijama na primjerima s područja grada Zagreba i njegove šire okolice.

2. Baština

Kako bismo mogli raspravljati o svijesti o baštini najprije bi trebalo definirati baštinu jer ona je ipak jedan od ključnih segmenata muzeologije te je tijekom vremena poprimila različite definicije i proširivala svoje značenje. Najšire rečeno, baština se može definirati kao sve što nas okružuje, odnosno ono čemu se pridaje dovoljno značaja i što se smatra, u određenom trenutku, dovoljno važnim da se očuva i prenese nadolazećim generacijama. Povijest baštine, kako navodi Darko Babić (2014) potvrđujući navodima drugih autora, nema konkretan početak stoga je mogućnost datacije njenog početaka gotovo nemoguća, odnosno teško ga je jednoznačno utvrditi, a zbog toga je i njena kronološka sistematizacija relativizirana i ostavlja mjesto proizvoljnosti i preferencijama pojedinih autora. No, ono što jest univerzalno pri povijesnom pregledu baštine jest činjenica da svako doba definira svoje kriterije, odnosno načine upravljanja i korištenja baštinom koji su uvijek određeni sadašnjosti te kako Babić (2014) opisuje - povijest baštine svojevrsna je povijest sadašnjosti.

Uzimajući upravo njezinu povijest u obzir te labilnost i širinu pojma baštine nije čudno što gotovo svaki od baštinskih profesionalaca ima svoju inačicu i način na koji ju definira. Webster, kako navodi Ivo Maroević (2005), baštinu opisuje kao nešto ostavljeno, namjereno od predaka odnosno ostatak prošlosti koji se, kao značajka, tradicija ili kultura prenosi na nadolazeće naraštaje što Maroević nadopunjava s novijim pojmom kulturne baštine kao „zbroyem cjelina, predmeta ili ideja koje su se sačuvale iz prošlosti da bi sudjelovale u određivanju identiteta različitih društvenih grupa u bilo kojoj od mogućih sadašnjosti“ (Maroević, 2005, str. 2). Neki drugi autori poput Barbare Kirschenblatt-Gimblett koju navode Lidija Nikočević i suautori (2012) dotiču se drugih segmenata prilikom definiranja baštine te objašnjavaju kako je baština novi način kulturnog stvaralaštva ostvaren u sadašnjosti, a utemeljen na prošlosti, odnosno kako Nikočević dalje razrađuje misao, radi se o „metaproizvodu koji se bazira na povijesnim fragmentima“ (Nikočević et. al., 2012, str 1) jer egzistiranje baštine nije samovoljno već se stvara. Dakako, baština je ljudski konstrukt jer svoja značenja, vrijednosti i validacije dobiva tek eksterno odnosno ljudskim uviđanjem vrijednosti koje im određena stvar, mjesto ili običaj pruža. Zato se za baštinu i kaže da je ljudski konstrukt, produkt pa čak i proizvod koji ipak ima pomalo drugačije značenje.

Slijedeći misao stvaranja baštine i njene vrijednosti neki autori opisuju kako se "baština može shvatiti kao dualnost - resurs ekonomskog i kulturnog kapitala"¹ (Graham, Ashworth &

---

¹ Prijevod autorice ovog rada

Tunbridge 2000, str. 22 navedeno u Babić, 2014, str. 7). Babić (2004) također spominje kako prihvaćanjem ideje da je baština jedan od podskupa kulture prihvaća se i ideja reprezentacije koja postaje ključnom za razumijevanje iste. Stoga se njena ranije spomenuta dualnost i očituje u reprezentaciji koju posjeduje kao kulturni i ekonomski kapital pogotovo u nekoliko zadnjih desetljeća u kojima se turizam i putovanja nerijetko upravo vežu uz baštinske elemente i lokalitete koji postaju nove turističke destinacije, što baštinu stavlja u središte globalnog turizma, a time i važnog gospodarskog resursa.

Osim nekolicine spomenutih autora za određivanje suvremenog pojma baštine vrlo je važno spomenuti i organizacije poput UNESCO-a, Međunarodnog savjeta za muzeje (ICOM) i Međunarodnog komiteta za spomenike i mjesta (ICOMOS) koji su svojim osnivanjem te donošenjem konvencija i povelja doprinijeli formiranju odluka ponajprije o zaštiti spomenika (kasnije cjelokupne baštine), ali i o definiranju te proširivanju pojma baštine.

2.1. Kategorizacija baštine

Danas baštinu dijelimo na materijalnu koja se još dijeli na pokretnu i nepokretnu te nematerijalnu baštinu, no to nije oduvijek bilo tako. Definiranje baštine koje Yahaya Ahmad (2006) detaljnije opisuje u pregledu opsega i definiranja baštine započelo je 1964. godine smjernicama takozvane Venecijanske povelje (Međunarodna povelja za konzervaciju i restauraciju spomenika i spomeničkih cjelina) koja je osim postavljanju načela arhitektonske konzervacije i restauracije doprinijela proširenju koncepta povijesnih građevina te godinu dana kasnije ICOMOS-ovom redefiniranju pojma baštine. Slijedom događaja, nakon nekoliko godina odnosno 1968. UNESCO je definirao opseg baštine dijeleći ju na pokretna kulturna dobra nazvana „muzejskim zbirkama“ te nepokretna kulturna dobra nazvana „arhitektonskim nasljeđem“ što je dovelo do različitosti pri definiranju baštine koju je ICOMOS definirao kao „spomenike i mjesta“. Ipak 1972. donošenjem Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine dolazi do revidiranja definicija i terminologije te se baštinu spominje kao kulturnu i prirodnu što se dodatno razrađuje Firentinskom poveljom o povijesnim vrtovima 1982. koja se posebno fokusirala na očuvanje povijesnih vrtova diljem svijeta. Nadalje, 1987. godine donesena je i takozvana Washingtonska povelja koja se bavi očuvanjem povijesnih gradova i urbanih područja koja naglašava potrebu očuvanja povijesnog karaktera gradova uključujući prirodni i umjetni okoliš te različite funkcije koje su gradovi stekli tijekom vremena. Također je važno spomenuti i povelju iz Burre iz 1979.

godine koja naglašava očuvanje mjesta kulturnoga značaja koja će uz Dokument o autentičnosti iz Nare 1994. biti ključni koraci prema UNESCO-vu usvajanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine 2003. godine (Ahmad, 2006). Usvajanjem ovih, ali i mnogih drugih konvencija i povelja doprinijelo je do podjele baštine kakvu danas poznajemo što je, od početka dvadeset i prvoga stoljeća, uključenje materijalne i nematerijalne baštine te okoliša. Baština kao takva priznata je kao važan segment ljudskog i kulturalnog života te kao jedna od ključnih značajki određenja kvalitete življenja.

3. Svijest o baštini

U prethodnim poglavljima iznesena su značenja i definicije te je prikazana podjela i širenje pojma baštine i predmeta baštine kao nositelja informacija te dokumenta prošlosti i sadašnjosti. Prikazan je i razvoj baštinskih definicija i njihov opseg koji od vrlo općenitih objašnjenja baštine dolazi do isticanja specifičnih koristi baštine kao gospodarskog resursa. U nadolazećem dijelu naglasak će više biti na baštinskoj povezanosti sa zajednicom i uloji društva u njenom očuvanju.

Maroević, u jednom od svojih tekstova 2002. godine napisao je kako se posljednjih godina događaju velike promjene u pristupu zaštiti kulturne baštine te da je svijest o kulturnoj baštini, a tako i potrebi njenog očuvanja i zaštite poprimila globalne razmjere (Maroević, 2002). Prilikom odabira teme za ovaj rad upravo me zanimala svijest o kulturnoj baštini pogotovo kod lokalnog stanovništva koje, čini mi se, često zapravo nije svjesno baštine koja ih okružuje. Moguće da je razlog manjku njihove svijesti i znanja taj što nisu upoznati sa svojom baštinom čiji bi trebali biti primarni korisnici te to što se veća pažnja, kako Nikočević i suautori navode, nerijetko pridaje pripadnicima out-grupa odnosno „autsajderima“ (Nikočević et.al., 2012, str. 2). Upravo zbog toga podizanje baštinske (kulturne) svijesti ključna je aktivnost za postizanje očuvanja baštine jer pomaže lokalnom stanovništvu upoznavanju svoje i tuđe kulture (Idilfitri Sabrina et al., 2015, navedeno u Kamel, 2019), a načini na koje se ona može ostvariti bit će razrađeni u nadolazećim poglavljima.

3.1. Definiranje svijesti o baštini

Svjesnost se definira kao stanje odnosno svojstvo onoga koji je svjestan, a svijest po definicijama hrvatskog jezičnog portala označavala bi spoznajnu jasnoću i pouzdanost pri određivanju pojedinih predmeta, ukupnoga svijeta te samoga sebe. Također definira se i kao „sposobnost mišljenja i rasuđivanja o objektivnom svijetu u sveukupnom doživljavanju“ („Svijest“, bez dat.). Kao pojam, svjesnost je dobila znatnu akademsku pozornost u različitim područjima od kojih Gyan P. Nyaupane i Dallen Timothy (2016) izdvajaju kontekst okoliša i mjesta, obrazovanja, emocija, međuljudskih odnosa i zdravstvene skrbi kao neke. Također, naglašavaju da ljudi imaju različite razine svijesti te da su osobna iskustva s ljudima, mjestima i događajima, odnosno širok dijapazon podražaja, ključni u formiranju individualne, kognitivne svijesti. Kao jednu od svijesti koje spominju jest i svijest ljudi o mjestu u kojem žive te njihovom svakodnevnom okruženju koja bi se mogla proširiti na baštinski kontekst i

mjesta koja posjećuju turisti, lokalno stanovništvo i drugi korisnici baštine. (Nyaupane, Timothy, 2016).

U kontekstu baštine nije mnogo rečeno i malo se zna o svjesnosti javnosti o upravljanju, važnosti ili označavanju povijesnih mjesta. Naravno, baštinska svijest postoji, pogotovo promatrajući globalnu razinu i mjesta/spomenike odnosno baštinske elemente zaštićene UNESCO-ovim listama. Teško bi zapravo bilo ne složiti se s činjenicom da zanimanje za baštinu i baštinska svijest ne rastu u općem smislu, no što je ? s baštinskom svijesti na individualnoj razini koja bi služila kao srž identifikacije i razumijevanja te prepoznavanja i očuvanja baštine.

Prepoznavanje važnosti očuvanja željene prošlosti proces je identifikacije i zaštite baštine te ne može uspjeti bez određene razine svijesti o baštini lokalne zajednice ili posjetitelja (Munjeri, 2004, navedeno u Nyaupane, Timothy, 2016). Naravno pri prepoznavanju i očuvanju baštine osim lokalnog stanovništva treba spomenuti i djelatnike ministarstva, muzealce i znanstvenike čija je tradicionalna uloga da prepoznaju i definiraju baštinu što, kako Nikočević i suautori prenose, u izvjesnoj mjeri donosi kritike prema „top-down“ pristupu (Nikočević, et.al., 2012). Možda upravo zbog toga, ali i opće globalizacije dolazi do manjka zainteresiranosti lokalnog stanovništva, pogotovo mladih, za baštinu koja ih okružuje i više se okreću „popularnim“ baštinskim lokalitetima. No, što je s baštinom koja nas okružuje? U navedenom kontekstu bilo bi prigodno spomenuti i tekst Žarke Vujić (1995) *Baština ulazi na mala vrata* u kojem i ona postavlja pitanje jesmo li u kontekstu svjetske baštine Louvrea i muzejske arhitekture u Americi svjesni recimo drvene arhitekture Posavine ili u Europi jedinstvene radionice cvijeća u Svetoj Nedjelji? Podizanje svijesti o baštini ne mora nimalo biti zamoran proces već se može, kako i Vujić opisuje, ostvariti pomoću edukativnih posjeta koji bi služili kao dopuna svakodnevnom obrazovnom procesu te pomoću kojih bi „baština na mala vrata, u zajedničkom druženju i izletničkom uzbuđenju, ulazila i padala na najplodnije – mlado tlo“ (Vujić, 1995, str. 1).

3.2. Kulturna svijest

Prihvatanjem da je baština podskup kulture (Babić, 2004) u diskurs se dovodi i kulturna svijest. Kao jedna od ključnih kompetencija cjeloživotnog obrazovanja kulturna svijest i izražavanje dio su definiranih vještina donesenih 2006. godine od strane Europske unije. Kompetencije koje navode ključne su upravo za cjeloživotno obrazovanje te su sinteza

znanja, vještina i stavova potrebnih za osoban razvoj i društvenu uključenost. (European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, 2016). Europska komisija kulturnu svijest i izražavanje definira kao „uvažavanje važnosti kreativnog izražavanja, iskustava i emocija u nizu medija, uključujući glazbu, izvedbene umjetnosti, književnost i vizualne umjetnosti“² te napominje kako kulturološka znanja uključuju svijest o lokalnoj, nacionalnoj i europskoj kulturnoj baštini (European Commission, 2016, str. 2.).

3.3. Metode i primjeri podizanja svijesti o baštini

Kulturna baština može služiti kao izvor prilika za promicanje kontakata, razmjenu i uzajamnost između javnosti i različitih sudionika pogotovo kada ti sudionici nisu pasivni potrošači nego stvaraoci, promicatelji i donositelji odluka. Sve više se raspravlja o društvenim učincima koje kulturna baština stvara te načinima na koje pridonosi jačanju kohezije zajednice i poticanju osjećaja pripadnosti. Raspravama je doprinijela i konvencija iz Fara koja naglašava i promiče šire razumijevanje baštine te njezin odnos prema zajednici. Konvencija je pridonijela promjeni paradigme zaštite baštinskih elemenata (objekata, zbirki, spomenika i lokaliteta) te pozornost pridala interaktivnoj prirodi kulturne baštine (Council of Europe, bez god.).

Važnost farske konvencije potvrđuje i odabir teme Dana europske baštine 2016. godine koja je upravo u ideji Konvencije određena kao *Baština i zajednice*. Dani europske baštine manifestacija su koja se odvija u 50-ak zemalja potpisnica Europske kulturne konvencije („Dani europske baštine“, European Commission) kojima se podupiru i prezentiraju ideje o važnosti kulturne baštine, nasljeđa različitih kultura, tolerancije i poštovanja. Cilj tematski određenih Dana europske baštine u duhu načela konvencije iz Fara bila je obrazovanje i informiranje sudionika o kulturnoj baštini te naglašavanje važnosti uključenja zajednice koja je jedan od ključnih aktera u procesu očuvanja i zaštite baštine (Deranja Crnokić, 2016).

Na manifestaciji sudjelovala su udruženja građana osobito vezana uz zaštitu i očuvanje nematerijalne baštine, a događanja su bila dostupna široj javnosti pa je tako i naglasak bio na isticanju važnosti predaje znanja mlađim generacijama. Uz radionice i prezentacije, manifestacija je prikazala značajne primjere dobre prakse u očuvanju tradicionalnih znanja i vještina organiziranjem kolaž izložaba pod nazivom "Lokalne zajednice kao čuvari baštine" u Muzeju Mimara (Deranja Crnokić, 2016).

---

² Prijevod autorice ovog rada

Događanja poput ovoga izvrstan su primjer podizanja svijesti o baštini jer se reprezentiranjem i educiranjem o lokalnoj kulturi potiču radoznalost zajednice i ostale publike izlažući ih baštinskom sadržaju. Osim toga takve aktivnosti podižu i „motiviranost za revitalizaciju zaboravljenih praksi i znanja, što dovodi do podizanja kvalitete života, kreativnosti i uključivanju baštine u razvojne projekte pojedinih područja“ (Horvatin, 2012, navedeno u Deranja Crnokić, 2016, str. 2).

Osim održavanja manifestacije kao što su Dani europske baštine postoje i drugi načini podizanja baštinske i kulturne svijesti. Informiranje i poticanje ljudi o brizi promicanja kulturne baštine može se ostvariti i pomoću: festivala baštine, hod za slobodu (engl. *freedom walk*), baštinskih staza (engl. *heritage trails*), baštinskih šetnji baštine (engl. *heritage walk*), nagradama za baštinu, baštinskim glasilima te promicanjem baštine u obrazovanju (Shimray, 2019).

Festivali baštine, kao što Somipam R. Shimray (2019.) objašnjava u svojem pregledu, organizirani su festivali baštine čija je svrha zaintrigirati i educirati širu javnost o kulturi te prezentirati kulturnu tradiciju, ali i doprinijeti ekonomskom razvoju zajednice pa su takva događanja važna kao jedan od elemenata edukacije općeg stanovništva o kulturnoj baštini. Kao primjer festivala baštine može poslužiti, u Vukovaru nedavno održan, 6. *Festival nematerijalne kulturne baštine, turističkih manifestacija, atrakcija i destinacija „SVI zaJEDNO HRVATSKO NAJ“* koji je posjetiteljima pružao različite kulturne, turističke, umjetničke, ali i zabavne sadržaje. Glavni cilj festivala bilo je predstavljanje i promocija hrvatske kulturne baštine i raznolikosti njezinih krajeva, a program je bio namijenjen svim uzrastima te je sadržavao dječje programe, radionice i edukativne izložbe (Hrvatska turistička zajednica, 2024).

Hod ili šetnja slobodu (engl. *freedom walk*), ako je tako možemo nazvati, označava sastajanje velikog broja ljudi i organiziranje povorke kako bi se proslavili, kako Shimray (2019) navodi, važni državni praznici ili rođendani „narodnih vođa“ odnosno ljudi koji su utjecali na zajednicu kao borci za slobodu i slično. U hrvatskom kontekstu ovaj primjer možda bi se mogao djelomično pripisati obilježavanju nekih od državnih praznika kao što su Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje tijekom čijeg se obilježavanja formiraju Kolone sjećanja kako bi se odala počast žrtvama rata (MORH, 2023). Osim formiranja Kolone sjećanja, prisjećanje stradalih označava se paljenjem svijeća na ulice grada (Vukovarska ulica) što bi isto mogla biti inačica „hoda slobode“ koja već i sama postaje običajem i ulazi u kulturu. Prisjećanjem, zajednica

(pojedinci) educiraju i podsjećaju ostale na važnost praznika što bi se jednako tako moglo ubrojiti u podizanje kulturne (baštinske) svijesti.

Još jedan od načina uključivanja šire javnosti u isticanje kulturne baštine na interaktivan i korisniku (potrošaču) prijateljski način staze su baštine (engl. *heritage trails*) koje različitim rutama povezuju znamenitosti određenog baštinskog područja. Takvi putevi, bili za samostalno istraživanje ili vođeni, mogu povećati svijest o lokalnoj baštini te potaknuti interes za njeno očuvanje. Sličan koncept imaju i baštinske šetnje (engl. *heritage walks*) koje, organizirane od strane baštinskih udruga, organizacija ili sličnih, obilaskom pojedinih baštinskih lokaliteta približavaju baštinu javnosti. Na taj način vođene šetnje omogućuju stjecanje znanja o vlastitoj kulturi i običajima te pružanje nematerijalnih poticaja za očuvanje istih (Shimray, 2019). Postoje različite organizirane interpretacijske šetnje, no jedna od zanimljivijih bila bi Noć tvrđava, kulturno-turistička ruta koja u sklopu europskog projekta Fortitude ima cilj promicanja fortifikacijske arhitekture i spomeničke baštine. Vođene rute sastojale su se od interpretacijskih šetnji i drugih dodatnih sadržaja koji su omogućavali posjetiteljima da uistinu dožive ambijentalnost tvrđava i približe se njihovoj baštini (Primorsko-goranska županija, 2023).

Uz već spomenute načine podizanja baštinske svijesti koji svojim izravnim doticajem sa zajednicom promoviraju i educiraju o baštini ubrajaju se i nagrade za baštinu koje promiču kulturnu baštinu na ponešto drugačije načine od baštinskih šetnji ili festivala. Jedan od primjera nagrade za baštinu jest i Europska nagrada za baštinu / Europa Nostra nagrada koja je pokrenuta od strane Europske komisije 2002. godine te služi kao „ključni alat za prepoznavanje i promicanje višestruke vrijednosti kulturne i prirodne baštine za europsko društvo, gospodarstvo i okoliš“ (Europa Nostra, 2024, str. 3). Nagrada služi i kako bi se istaknula, potaknula i ohrabrila izvrsnost najboljih praksa u baštini te kako bi povezala dionike baštine. Hrvatska je 2024. godine bila dobitnikom dviju nagrada od kojih je projekt Tišina koja je srušila spomenik u Kamenskoj upravo ostvaren u kategoriji Građanskog angažmana i podizanja svijesti. Projekt je pomoću tehnologije proširene stvarnosti (AR) ponovno oživio 1992. godine srušen antifašistički spomenik Vojina Bakića *Spomenik pobjede naroda Slavonije*. Instalacijom je spomenik vraćen u izvornu slavu, a trajna informacijska ploča s QR kodom osigurava trajno pamćenje i virtualnu prisutnost spomenika (European Heritage Europa Nostra awards, 2024).

Još jedan od značajnijih načina podizanja baštinske svijesti bilo bi promicanje baštine u obrazovanju koje se provodi formalno, neformalno i informalno. Baštinsko obrazovanje služi

prenošenju kulturnih vrijednosti i obrazaca ponašanja mlađim generacijama kako bi se osigurala tradicija i nastavile njegovati ustaljene vrijednosti (Srivastava, 2015). Obrazovne aktivnosti mogu biti djelom formalnog – školskog obrazovanja, ali i na mjestima informalnog obrazovanja kao što su muzeji. Aktivnosti obrazovanja o kulturnoj baštini trebalo bi promišljati uzimajući u obzir ciljanu publiku te koristiti izabrane alate prilagođavajući ih odabranoj publici, npr. edukativni crtići, online igre, konferencije, webinar, izvješća i slično (Jagielska-Burduk, Pszczyński, i Stec, 2021). Stoga će u nadolazećem dijelu rada biti opisana edukacija o baštini kao dio općeobrazovnog sustava, u muzejskom okruđu, ali i izvan institucionalnih akcija kao segmenta djelovanja organizacija civilnoga društva.

4. Edukacija o baštini

Obrazovanje je beskonačan tijek poučavanja i učenja u sklopu obrazovnih institucija, ali i izvan njih te se može opisati kao kontinuirani proces stjecanja znanja, ideja, vrijednosti, vještina, uvjerenja, teorija i navika (Dewey, 2008, navedeno u Shimray, 2019). Također, obrazovanje služi kao glavni pristup pri prijenosu znanja, morala, etike, vrijednosti, načela i uvjerenja (Davis, 2000, navedeno u Shimray, 2019). Obrazovanje o baštini važno je jer baština kao prepoznat skup vrijednosti predstavlja nositeljicu identiteta odnosno dokument povijesti i egzistencije zajednice na određenom prostoru. Nadalje, baština promjenom sredine prenosi nove kulturne vrijednosti te na taj način promiče upoznavanje, diferenciranje i uvažavanje drugačijeg semantičkog bogatstva i vrijednosti (Kušćević, 2015).

Kako navode Marija Brajčić, Sonja Kovačević i Dubravka Kušćević (2013) učenje je, kao ključan dio obrazovanja, neophodan proces kojim osoba postaje društvenim bićem. Zahvaljujući procesu učenja nastala je cjelokupna kultura i umjetnost čovječanstva jer gledajući sa psihološkog aspekta učenje predstavlja proces razvijanja ili mijenjanja aktivnosti prateći reakcije organizma na okolinu. Na taj način učenje pomaže čovjeku da se prilagodi okolnostima, razvija te da se na posljetku ostvari. Pokušajima objašnjavanja procesa učenja nastale su različite teorije učenja od kojih su samo neke: bihevioristička teorija, teorija oponašanja, teorija učenja uvidom, učenje obradom informacija i druge. Danas se često govori i o afektivnom učenju koje se više veže uz osjetilni i čuvstveni, desni dio mozga, te je često u suprotnosti s kognitivnim učenjem koje se, kao više verbalno, temelji na informacijama i lijevoj hemisferi mozga (Brajčić, Kovačević, Kušćević, 2013). Za afektivno učenje moglo bi se reći i da je učenje kroz iskustvo što je jedna od ključnih značajki pri učenju o baštini koja se može događati u sklopu obrazovnih institucija, ali još i bolje izvan njih u izravnom kontaktu s baštinskim elementima bilo na samim baštinskim lokalitetima ili u muzejima.

4.1. Baštinske teme u sklopu općeobrazovnog sustava

Kada se govori o obrazovnim ustanovama i pristupu baštinskom obrazovanju treba spomenuti kako se baštinske teme pronalaze unutar interdisciplinarnih odgojno-obrazovnih programa koji suvremenim kurikulumom cilj postavljaju na proširivanje generičkih znanja i kompetencija odmičući se okvira pojedinačnih nastavnih predmeta. Na taj način međupredmetne teme omogućuju integriranje različitog nastavnog sadržaja neovisno o razini

obrazovanja. Jedna od takvih tema jest i „održivi razvoj“ u kojoj se nalazi kulturna baština (Brajčić, Kušćević, 2023). Takav pristup i njegovu ulogu Brajčić i Kušćević objašnjavaju kako bi u općeobrazovnim sustavima

„...učenici trebali steći temeljna znanja koja se odnose na baštinske sadržaje, no isto tako trebali bi razviti svijest o vezi između održivog razvoja i baštine, održivog razvoja i gospodarskog napretka, održivog razvoja, turizma i kulturne baštine, kao i održivog razvoja i zaštite baštine, pri čemu je potrebno zamijeniti obrazovanje koje je utemeljeno na činjenicama obrazovanjem koje potiče djecu i mlade na rješavanje problema i primjenu znanja u konkretnim situacijama“ (Brajčić, Kušćević, 2023, str. 3).

Na taj način općeobrazovne ustanove fokusiraju se na baštinu, njeno očuvanje i ulogu u različitim gospodarskim granama. Takav interdisciplinarni pristup učenicima proširuje vidike te ukazuje na, već na početku spomenutu, baštinsku dualnost. Educiranjem o baštinskim temama u sklopu općeobrazovnog sustava naglašava se važnost baštine čineći ju važnom temom koja se svima jednako predstavlja što povećava i opću svijest o njenom postojanju i značaju, a posljedično doprinosi njenom očuvanju.

4.2. Edukacija u muzeju

Osim u sklopu školovanja, učenje i edukacija o baštini događaju se i tijekom posjeta muzeju. Muzeji kao dio baštinskih institucija mjesta su na kojima se izražava muzealnost (Waidacher, 1998) koja oblikuje memoriju ka komunikaciji njena sadržaja u konkretnom trenutku u nekom društvu istovremeno naglašavajući njenu ulogu pri identifikaciji značenja predmeta. Muzealnost također potiče stvaranje asocijacija i konotacija te pomaže integralnom sagledavanju vrijednosti baštine (Maroević, 1997).

Vrijednost baštine muzeji promiču svojom edukacijskom ulogom koja se osim izlozbama očituje i u edukativnim programima koji su sve češća pojava i standard u gotovo svakom muzeju. Muzeji su najčešće upravo mjesta iskustva što bi značilo da se prilikom učenja u muzeju razvija afektivno učenje zahvaljujući pažnji posvećenoj emocijama, iskustvima i svim faktorima koji mogu obogatiti susret posjetilaca i predstavljene baštine (Brajčić, Kovačević, Kušćević, 2013).

Ono što muzej najviše razlikuje od ostalih baštinskih institucija njegov je temeljni oblik komunikacije – izložba, koja muzej čini kompleksnim medijskim i komunikacijskim ambijentom u kojem je moguće ostvariti komunikacijski potencijal koristeći se različitim

tehnološkim inovacijama (Angus, 2012, navedeno u Miklošević, 2015). Izložba je na taj način ključan komunikacijski čin muzeja, na temelju kojeg se konstruiraju drugi programi i aktivnosti, što je zadaća i poslanje muzejske edukacije (Miklošević, 2015). Drugim riječima educiranje posjetitelja na izložbi konačan je cilj izložbe te se ne provodi prikazivanjem određene količine znanja već motiviranjem posjetitelja da se zainteresira i uključi u određene procese kako bi uspio aktivno sudjelovati i pronaći određene kvalitete koje neki drugi posjetitelj možda neće naći (Maroević, 1991). Takav muzeološki pristup ostvario se promjenom muzejske paradigme krajem dvadesetog stoljeća kojom korisnik/posjetitelj postaje središtem interesa te se fokus muzeja od dotad istaknutih muzeoloških funkcija (sabiranja, proučavanja/dokumentiranja, zaštite) preusmjerava na funkciju komunikacije koja se prvenstveno odnosi na izložbe (Miklošević, 2015). Upravo u to isto vrijeme, teoretičarka muzejske edukacije Eileen Hooper Greenhill, kako navodi Željka Miklošević, spoznala je poveznicu između muzejske komunikacije i edukacije te kao prevladavajući model ističe transmisijski komunikacijski model karakteriziran linearnim prijenosom informacija (od pošiljatelja prema primatelju). Unutar takvog modela na edukaciju se gleda kao na prijenos znanja vezan uz biheviorističku teoriju učenja koja u kontekstu muzeja, izložbu smatra sadržajem znanja, a posjetitelja kao osobu koja ta znanja usvaja. U tom slučaju posjetitelj je kognitivno pasivna osoba pa je vrlo važna uloga muzejskih pedagoga koji jednosmjernost linearne komunikacije pretvaraju u dvosmjernost ili višesmjernost. Alternativan ovom modelu jest takozvani kulturni komunikacijski model po kojem posjetitelj sam stvara vlastita značenja tijekom komunikacijskih činova (izložbe ili drugih programa). Zbog toga je vrlo važno voditi brigu o raznolikosti sadržaja i načinima na koji određene skupine posjetitelja uče te ostvariti preduvjete za koje je važno poznavati jake strane ambijenta i karakteristike muzejske komunikacije čijim se spajanjem ostvaruju uvjeti koje učenje u muzeju čine drugačijim i jedinstvenim iskustvom (Miklošević, 2015).

Slijedeći misao i koncept muzejske edukacije temeljene na karakteristikama muzejske komunikacije neminovno je spomenuti i interpretaciju baštine i njenu kompleksnost. Naime, iako interpretacija označava informalnu, u ovom slučaju spomenutu, muzejsku edukaciju ona nije isključivo vezana uz same muzeje, već i uz druge oblike prezentacije baštine kao što su baštinski lokaliteti. Babić (2022) navodi kako su promišljanje i potreba interpretacije baštine praksa kulturalno određenog zapadnoeuropskog diskursa te kako se njena kompleksnost oslanja na samoj baštini koja, ovisno o uporabi, može biti središtem demokratičnog pristupa, ali i manipulativnosti. Unatoč svojoj kompleksnosti, interpretacija je važna pogotovo pri

predstavljanju uloge koju baština ima u čovjekovu životu. Ona služi kao most kojim se često složeni koncepti ili povijest razjašnjavaju te, u idealnom slučaju, surađujući s lokalnom zajednicom prezentiraju na načine koji su prihvatljiv i omogućuju baštini da bude alatom društvena razvoja. Drugim riječima „kvalitetno osmišljena interpretacija baštine rasvjetljava pozadinske činjenice i na osnovu njih pruža inspiraciju lokalnoj zajednici oko vlastita prepoznavanja, ali posredno i posjetiteljima da ih dožive u cjelini“ (Babić, 2022, str. 11). Dakako implementiranjem principa baštinske interpretacije u muzejsku (baštinsku) struku postiže se višestruki pozitivan cilj, jer osim što se korisnika stavlja u prvi plan ideja baštinske zajednice prepoznaje se kao važan čimbenik koji posjeduje baštinu i ima pravo sudjelovanja pri kreiranju njene interpretacije (Babić, 2022).

Baština kao oblik upravljanja vrijednostima i značenjima označava interpretaciju i upravljanje baštinom kao zavisne i nerazdvojive kategorije iz kojih se otvara i ideja razumijevanja baštinske pismenosti. Općenito, kako navodi Babić (2022), pismenost je posljedica smislenih akcija koje odgovaraju na događaje koje donose trenutni društveni odnosi. Kao ideja mogla bi se opisati kao skup sposobnosti potrebnih za razumijevanje i mogućnost upotrebe dominantnog sustava simbola određene kulture za potrebe osobnog napretka, ali i razvitka zajednice. Drugim riječima pismenost bi označavala mogućnost snalaženja u specifičnom kontekstu.

Primjenjujući spomenute koncepte na ideju baštine, baštinska pismenost podrazumijevala bi specifičan oblik upravljanja koji bi se odnosio i na upravljanje neophodnim znanjem. Odnosno, baštinska pismenost trebala bi postati neizostavni dio ljudskih prava kako bi naglasila neotuđivo i zajamčeno pravo pojedinca i zajednice za uživanje, korištenje i upotrebu baštine koja im pripada, a tako i pravo na vlastito definiranje i upotrebu baštine (za opće dobro). Također baštinska pismenost bilo individualna ili kolektivna, omogućava razumijevanje i sudjelovanje pri kreiranju baštine i njenoj upotrebi. Na taj način baština uistinu postaje društveni kapital orijentiran razvoju lokalne zajednice koja ju posjeduje, društva, a tako i čovječanstva u cjelini (Babić, 2022).

4.3. Nevladine organizacije i civilno društvo

Uz formalni obrazovni sustav i educiranje o baštini u sklopu izložaba i ostalih programa muzeja i baštinskih institucija, educiranje o baštini i povećanje svjesnosti o njoj postiže se i radom različitih nevladinih, neprofitnih udruženja i udruga poznatim pod

nazivom organizacije civilnog društva. Taj termin odnosi se na udruge, zaklade te društveno korisne grupacije s privatnim statusom koje su neprofitne, profesionalizirane nevladine udruge orijentirane prema uslugama, društvenim pokretima i sindikatima. Temelji civilnog društva u Hrvatskoj kakvog danas poznajemo postavljeni su tijekom domovinskog rata kada je stanovništvo stupalo u spontane, neformalne udruge kako bi savladalo situaciju i pružilo osjećaj solidarnosti (Cooper, Knight, Blackmore, 2005, str. 25-26), a od sredine devedesetih godina civilno se društvo poima kao

„specifična sfera društvenog djelovanja i komunikacije, u kojoj nevladine instance pokušavaju ostvariti svoje interese kroz širok spektar udruga i organizacija, od kojih mnoge, na ovaj ili onaj način, pokušavaju promovirati vlastite privatne interese (poput samopomoći za oboljele od raka), ali i javno dobro na općenitijoj razini“ (Cooper et al., 2005, str 25.).

Dakako uz organizacije civilnog društva za različite namjene i privatne interese, osnivale su se i udruge temeljene na ideji očuvanja i promoviranja baštine. Tako su kroz povijest mnoge organizacije svrstavane pod današnji pojam civilnog društva odigrale važnu ulogu pri očuvanju i zaštiti hrvatske kulturne baštine. Neke od takvih organizacija koje su se bavile ukupnošću izgradnje, očuvanja i zaštite kulturnog i nacionalnog identiteta bile bi Matica hrvatska osnovana 1842. godine, Društvo umjetnosti (1878.), Družba braće hrvatskog zmaja (1905.), ali i mnogo drugih kulturno-umjetničkih društava (Ministarstvo kulture RH, 2011, str. 36).

Značaj ovakvih organizacija upravo se nalazi u sposobnosti zajednice da se udruži i zajedničkim snagama radi na promociji, povećanju svjesnosti, očuvanju i zaštiti određenog fenomena prepoznatog kao ključnog identifikator bitka zajednice ili općenitom širenju i prikazivanju vlastite kulture.

5. Edukativne aktivnosti muzeja i baštinskih organizacija na području grada Zagreba i šire okolice

Zagreb kao glavni grad mjesto je postojanja mnogih muzeja i baštinskih organizacija. No, tijekom postpotresnog razdoblja koje još uvijek traje mnogi muzeji prolazili su ili su još uvijek predmetom obnove. U ovome posljednjem dijelu rada fokus će stoga biti usmjeren prema nekim od muzeja koji su trenutno otvoreni javnosti i djeluju u svojem punom opsegu, a bave se baštinom zagrebačkog područja, odnosno poviješću grada i očuvanjem materijalnih ostataka i nematerijalnih aspekata hrvatske baštine. Također, osim muzejskih aktivnosti bit će prikazana i edukativna djelatnost aktivnih baštinskih organizacija na zagrebačkom području i široj okolini. Drugim riječima, bit će prikazane edukativne aktivnosti, primjeri rada i načini razvitka svijesti o baštini koje se provode u Muzeju grada Zagreba kao muzeju koji se bavi prikupljanjem i obradom predmeta iz gradske prošlosti te Etnografskom muzeju u Zagrebu kao mjestu sabiranja, čuvanja, obrade i izlaganja predmeta tradicijske kulture. Opisat će se i rad udruge Prijatelji baštine - Amici hereditatis s područja Ivanić-Grada koja je uvidjela potrebu valorizacije lokalne prirodne i kulturno-povijesne baštine zavičaja te udruge KRUZEJ: kroz muzej(e) jednaki kojoj je glavni cilj mladima približiti muzeje te ukazati na njihovu zabavnu, ali i edukativnu narav.

5.1. Muzej grada Zagreba

Muzej grada Zagreba opći je kulturno-povijesni gradski muzej osnovan je 1907. godine od strane Družbe Braće hrvatskog zmaja. Muzej se bavi prikupljanjem, obradom te istraživanjem predmeta gradske prošlosti, a danas se nalazi u nekadašnjem baroknom samostanu sestara klarisa na Gornjemu gradu (Opatička 20). Stalni postav muzeja predstavlja interdisciplinarni portret grada te progovara o stanovnicima, gradu i svim njegovim aspektima od prapovijesti i in situ arheoloških nalaza pa sve do danas. Muzej u fundusu posjeduje razne specijalizirane zbirke kao što su arheološka zbirka, zbirka slikarstva, grafike, skulpture, fotografija, zbirke cehalija i devocionalija, ali i zbirke mode, namještaja i predmeta zagrebačke svakodnevice uz koje zasebnu cjelinu čine i zbirke koje su gradu Zagrebu darovane od raznih umjetnika („Muzej grada Zagreba“, Hrvatska enciklopedija).

Uz stalnu izložbu, muzej organizira i povremene te virtualne, odnosno online izložbe koje su između ostalog izvor muzejske komunikacije, a tako i podloga same edukacije. Muzej

ima organiziran pedagoško-andragoški odjel koji, kako je navedeno na muzejskoj stranici, osmišljava brojne načine stjecanja i usvajanja novih znanja i iskustava unutar Muzeja. Programi koje muzej nudi raznovrsni su te sežu od tematskih vodstava i radionica do predavanja, akcija i manifestacija te su tematski vezani uz stalni postav i muzejsku građu, ali i povremene izložbe, a provode se tijekom čitave godine. Osim u muzejskim prostorima, muzej provodi programe i u prostorima vrtića, škola, umirovljeničkih domova i drugih institucija na njihov poziv. Također, osim uobičajenog edukativnog programa muzej organizira i razne prigodne akcije i manifestacije tijekom Međunarodnog dana muzeja, Dana otvorenih vrata te tijekom Edukativne muzejske akcije ili kao programa tijekom blagdana. Uz samostalni dio programa organiziraju i događanja s centrima za kulturu, drugim muzejima i udrugama, umjetnicima te ostalim vanjskim suradnicima (Muzej grada Zagreba).

Edukativne radionice organiziranje su za različite uzraste i namijenjene su organiziranim grupnim posjetima djece predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi te polaznici mogu izabrati jednu od deset radionica: „Arheološke priče iz dubina zemlje“, „Kako osnovati grad?! – Zlatna bula kralja Bele IV. i osnutak Gradeca“, „Mali kartografi – prve karte Gradeca i Kaptola“, „Čarolija vitraja i mistika vodoriga – šarm zagrebačkih crkava“, „Crna kraljica, jen’ dva tri! – priče s Medvedgrada“, „Sam svoj majstor! – zagrebački obrti i obrtnici“, „Sramotna maska i tajne gornjogradskih coprnica – kako se kažnjavalo na Gradecu“, „Zapiši me za jedan valčik! – kako se u Zagrebu plesalo“, „Raste grad – od Medvednice pa preko Save“ i „Školski sat u muzeju!“ koji se može prilagoditi školskome gradivu. Također muzej zagrebačkim školama i dječjim vrtićima nudi mogućnost da odaberu jednu od tema stalnoga postava muzeja koju će muzejski edukacijski tim predstaviti u školi ili vrtiću te na taj način omogućiti djeci da saznaju nešto novo i zanimljivo iz prošlosti grada Zagreba (Muzej grada Zagreba).

Ono što je posebno zanimljivo jest da Muzej grada Zagreba nudi i muzejsku edukaciju na mreži koja omogućava muzejske radionice dostupne i u virtualnom okružju (Muzej grada Zagreba). U sklopu toga programa izrađeni su i interaktivni radni listići koji omogućuju ponavljanje i prisjećanje sakupljenog znanja tijekom radionice te na taj način dugotrajnije pamćenje i sjećanje na baštinu izloženu u muzeju.

Ove godine, na stranici edukacijskih programa muzeja nisu označena nova događanja, no neka od zadnjih koja su se događala u travnju i ožujku prošle godine ukazuju na zanimanje o aktualnim temama koje se tiču zajednice, ali i šire kao što je radionica „Klimatske promjene – a što ja tu mogu?“, ali i radionica „Zašto me diraš? – 'statue rubbing' i Marija Jurić

Zagorka“ koja je ipak uže povezana s temom baštine. Radionica svojim upečatljivim nazivom zaokuplja pažnju korisnika te ukazuje na prakse takozvanog „statue rubbing-a“ i što popularizacija turističkog djelovanja donosi otvarajući i neke društvene teme. Ova radionica bila je dijelom niza edukativno-društvenih aktivnosti namijenjene studentima i mladima osmišljenih od strane dviju studentica muzeologije - Marije Jurić i Sare Stermšek (Muzej grada Zagreba) koje su ovom, ali i ostalim radionicama i aktivnostima pokušale približiti i ukazati na kulturu grada te na taj način pomogle podizanju svijesti o baštini. Ovakve i slične aktivnosti važne su pogotovo kao produkt organizacije mladih osoba koje pokušavaju povećati svjesnost o baštini i njenog uključenja u svakodnevni diskurs među svojim vršnjacima.

Kao dijelom prezentacijskog, komunikacijskog, ali i edukacijskog aspekta Muzeja grada Zagreba važno je spomenuti i muzejsku platformu ZagrebNet kao primjer dostupnosti i mrežne prezentacije kulturne baštine. ZagrebNet, svojim punim nazivom *ZagrebNet – portal zbirka fotografija Muzeja grada Zagreba i platforme za digitalno pripovijedanje* portal je pokrenut u siječnju 2022. godine kao način komunikacije s korisnicima te omogućavanje dostupnosti djela fundusa tijekom pandemije koronavirusa i postpotresnoga stanja. Glavni cilj platforme bio je, osim dakako sastavljanja kataloga fotografskih zbirki u mrežnom okružju, ponuditi svim skupinama korisnika takozvane priče kao dodatni sadržaj povezan s fotografijama iz virtualnog kataloga. A time korisniku približiti zagrebačku kulturnu baštinu predstavljenu u memoriji koja se čuva u mnoštvu fotografija iz muzejskih zbirki (Stančec, 2022). Neke od nedavno objavljenih (lipanj 2024.) priča na ZagrebNet-u su i priča o Vlaškoj ulici te priča *Šest divova u Sigetu* kojima se pomoću fotografija i teksta korisnicima pokušava približiti razvoj ulice, naselja i grada do onog kakvog danas poznajemo. Korisnicima su prezentirane i zanimljive činjenice koje na zabavan način omogućuju upoznavanje s arhitektonskom baštinom grada Zagreba.

5.2. Etnografski muzej

Etnografski muzej u Zagrebu muzejska je ustanova koja se bavi sustavnim prikupljanjem, čuvanjem, istraživanjem i izlaganjem predmeta tradicijske kulture. Nalazi se na Mažuranićevom trgu br. 14. u secesijskoj palači izrađenoj po projektu A. V. Bastla. Muzej je osnovan 1919. spajanjem dotad postojećih etnografskih zbirki zagrebačkih muzeja i pretežito tekstilne zbirke prvog ravnatelja muzeja Salomona Bergera. Danas, najveći dio

fundusa čine upravo tekstilni predmeti (dijelovi nošnje, prostire, čipke i slično) te predmeti tradicijskih obrta, pokućstva ili drugih predmeta vezanih uz običaje. U fundusu se također nalazi i zbirka kultura svijeta koja sadrži predmete izvaneuropskih kultura („Etnografski muzej“, Hrvatska enciklopedija).

Edukativne aktivnosti Etnografskog muzeja usmjerene su na različite korisničke skupine te naglašavaju važnost izloženih predmeta kao osnove za edukativne programe koji tematiziraju materijalnu i nematerijalnu kulturu, glazbu i običaje. Muzej naglašava kako je njihov cilj tijekom edukativnog procesa potaknuti kreativnost te želju za istraživanjem i čuvanjem, a time i odgovornim odnosom prema baštini (Etnografski muzej). Upravo na taj način, pomoću zabave i iskustva muzej pokušava korisnicima približiti baštinu koja im pripada te ih osvijestiti i potaknuti na njeno očuvanje i prihvaćanje baštine kao neizostavnog segmenta života.

Edukacijske aktivnosti osim komunikacijom i interpretacijom stalnog postava ostvaruju se i aktualnim (povremenim) izlozbama te nekolicinom virtualnih izložbi koje omogućuju pregled određenih baštinskih segmenata i tema vezanih uz predmete muzejskoga fundusa, ali i umjetničkih radova koji se kritički osvrću na društvene teme kao što su *RemekTijelo*. Također, edukativni programi Etnografskog muzeja uistinu uključuju sve uzraste od djece predškolske dobi do odraslih kroz programe cjeloživotnog učenja koji omogućuju vodstva, predavanja i radionice namijenjene individualnom usavršavanju razvijajući nove vještine i šireći znanje uz koje postoje i programi za odgajateljice, nastavnike i profesore. Za djecu i učenike organiziraju se stručna vodstva, radionice i predavanja vezana uz izložbe koja se prilagođavaju kurikulumu bilo za rani i predškolski odgoj, školski ili srednjoškolski povezujući vodstva s pojedinim školskim predmetima. Muzej također nudi i obiteljski program koji zajedničkim istraživanjem izložbi i stalnoga postava te kreativnim radionicama, predstavama i pripovjedaonicama pridonosi razvoju djeteta na više razina - intelektualnom, društvenom, duhovnom i motoričkom razvoju, a ujedno jača i roditeljske kompetencije pridonoseći izgradnji kulturnog identiteta obitelji (Etnografski muzej).

Uz već spomenute programe i vodstva Etnografski muzej organizira i radionice koje dijeli na tematske, glazbene, likovne te zimske i ljetne. Tematskim radionicama polaznici se upoznaju s raznim običajima i događanjima karakterističnim za hrvatski kraj kao što su ukrašavanje pisanica, izrada pokladnih maski, božićnog nakita ili licitara. Glazbenim radionicama osim upoznavanja s hrvatskim tradicionalnim glazbalima kao što je to slučaj radionice „Od diplica do gajdi“ pruža se mogućnost i upoznavanja afričkih instrumenata u

kontekstu radionice „Ritmovi Afrike: djembe bubnjevi“. Likovne radionice slobodnijih su tema te nisu unaprijed određene, a zimske i ljetne radionice organiziraju se tijekom zimskih i ljetnih školskih praznika kako bi djeca tijekom školskog odmora imala priliku približavanja baštini i kreativnom izrazu (Etnografski muzej).

Ono što edukaciju Etnografskog muzeja čini ponešto drugačijom jest segment *Muzej s kauča* koji predstavlja online program koji uključuje „priče s raznih strana“, online zbirke te „predmete s pričom“. Dosjetljiv naziv programa koji omogućuje neopterećeno educiranje o muzejskim predmetima i pričama vezanim uz razne običaje sjajna je ideja provedena prije nekoliko godina (Etnografski muzej). Sav sadržaj muzej je objavljivao na Facebook stranici i YouTube kanalu što omogućava laku dostupnost programa na aktualnim društvenim platformama koje mnogi korisnici posjećuju svakodnevno. Uključujući tako dijelove i segmente baštine u svakodnevni život i prilagođavajući ih suvremenim navikama i medijima povećava se mogućnost upoznavanja šire javnosti s muzejem, njegovim aktivnostima, ali i educiranja javnosti na neformalan i zabavan način.

5.3. Udruga Prijatelji baštine – Amici hereditatis, Ivanić-Grad

Udruga građana Prijatelji baštine – Amici Hereditatis osnovana je 17. svibnja 2005. godine u Ivanić-Gradu. Osnovana je od strane građana potaknutih idejom i željom uspostave organizirane i sustavne skrbi za prirodnu i kulturno-povijesnu zavičajnu baštinu. Ciljevi koje udruga opisuje jesu osvještavanje ideje o nužnosti koordiniranog djelovanja volonterskih udruženja i profesionalnih organizacija civilnog društva usmjerenih na područje kulture i obrazovanja, također zalažu se i za podizanje svijesti o istraživanju, interpretaciji i zaštiti materijalne i nematerijalne baštine kroz svoje djelovanje. Drugim riječima udruga pokušava ustvrditi i naglasiti potrebu očuvanja materijalne i nematerijalne baštine uključujući prošlost, sadašnjost i budućnost šireg zavičaja u autohtonom obliku („Prijatelji baštine – Amici Hereditatis“, Registar udruga).

Djelatnosti kojima se udruga bavi kako bi ostvarila svoje ciljeve prikupljanje su, obrada i pohranjivanje podataka o prirodnoj i kulturno-povijesnoj baštini područja kojim udruga djeluje te istraživanje i promocija lokalne baštine provođenjem istraživanja, radionica, manifestacija i edukacija kako bi se javnosti ukazala važnost očuvanja zaštite i prirode okoliša i baštine („Prijatelji baštine – Amici Hereditatis“, Registar udruga). Udruga je svoju aktivnost ostvarila radom na mnogim projektima, a svoju edukacijsku ulogu pripisuje

objavljenim materijalima i publikacijama te edukativnim iskustvima koje pruža. Publikacije na kojima je udruga radila ostvarene su u sklopu projekata te uključivanja lokalne zajednice, članova udruge i profesionalaca. Neki od takvih radova su i digitalni priručnik „Kako uključiti mlade u kulturu“ u kojemu razrađuju načine i strategije približavanja baštine mladima i njihove interakcije i veće uključenosti u baštinski diskurs. Edukativna iskustva udruga pruža u obliku interaktivnih radionica koje se fokusiraju na stjecanje novih znanja o prirodnoj i kulturno-povijesnoj zavičajnoj baštini. Radionice su organizirali članovi udruge te na zabavne načine omogućuju sudionicima otkrivanje svoga zavičaja, bilo to učenjem o vrstama autohtonih stabala na prostoru Žutice, Marče, Save i Lonje ili nezaboravne potrage za blagom, odnosno slavenskom baštinom, koja se krije u slojevima grada. Također udruga održava i arheološke radionice za djecu, radionice o prirodnoj baštini, o slavenskim vjerovanjima pa i o „crnom zlatu Moslavine“ (Prijatelji baštine - Amici hereditatis). Svim radionicama udruga zapravo pruža interaktivna iskustva djeci, ali i svim uzrastima da se bolje upoznaju s krajem u kojem žive i postanu svjesni utjecaja kojeg prirodna i kulturno-povijesna baština ima na razvoj zajednice. Pogotovo širenjem fokusa i na prirodnu baštinu koja je neodvojivi dio života grada i zajednice.

5.4. Kruzej: Kroz muzej(e) jednaki

Udruga Kruzej: Kroz muzej(e) jednaki udruga je osnovana od strane sedam studentica koje su se udružile i osmislile istoimeni projekt. Kruzej je u registar udruge upisana 2020. godine, no djelovanje članica započinje 2017. kroz istoimeni projekt kojim su u sklopu suradnje s XI. gimnazijom provele radionice i evaluaciju kojom su ispitivale zainteresiranost i povezanost učenika s muzejima i baštinskim ustanovama. Radionice za učenike ostvarile su se u pet zagrebačkih muzeja (Tiflološkim muzejom, Muzejom grada Zagreba, Arheološkim muzejom, Hrvatskim školskim muzejom i Etnografskim muzejom) u sklopu kojih su članice organizirale stručna vodstva te moderirale radionice kojima su učenike pokušale upoznati s muzejima i zainteresirati ih za baštinske teme (KRUZEJ: Kroz muzej(e) jednaki, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti FFZG).

Na prikazanom projektu očitavaju se i ciljevi udruge koja se zalaže za širenje znanja i vještina muzeološkog područja i upravljanja baštinom, promicanja muzejske pismenosti i kulturnog turizma podržavajući toleranciju i jednakost („KRUZEJ“, Registar udruge). Karakteristična je činjenica da su ciljane publika ove udruge mladi koje žele, poštujući

njihovu dob, interese i način razmišljanja, približiti s baštinskim sadržajem i upoznati ih s drugim i drugačijim idejama i stavovima, odnosno žele mladima približiti muzeje i pokazati im kako se u baštinskim institucijama može zabaviti, a paralelno i educirati.

Tijekom godina, sudjelovali su na još nekoliko projekata te u sklopu različitih radionica povezivali kulturne institucije i ustanove s obrazovnim ustanovama. Tako su 2021. godine održale su radionice u sklopu dana otvorenih vrata arheološkog lokaliteta Kuzelin u organizaciji Muzeja Prigorja, a 2023. godine održale su edukativnu filmsku radionicu u suradnji s Hrvatskim pedagoškim i metodičkim centrom u srednjim školama u Pečuhu i Budimpešti te radionicu „I zvuk priča film“ u suradnji s Dječjim gradskim vrtićem Svete Nedjelje (Kruzej: Kroz muzej(e) jednaki, Facebook).

Unatoč kasnije pomalo šarolikoj djelatnosti udruga Kruzej: Kroz muzej(e) jednaki pokušava uključiti kulturu u svakodnevni život djece i mladih te ih usmjeriti prema kulturi konzumiranja baštine.

6. Zaključak

Baština, iako prepoznata dugi niz godina, tek je u dvadeset i prvome stoljeću poprimila „cjelovitu“ definiciju, barem po sadašnjem gledanju, uključivši materijalne i nematerijalne aspekte. Zbog toga je važno neprestano ukazivati na njene vrijednosti i različite aspekte njezina očuvanja jer kao takva predstavlja zbroj identiteta i ideja ostavljenih na zajednici sadašnjice čija je uloga njeno komuniciranje i interpretacija kako bi se doprinijelo jačanju kohezije zajednice. U baštini se tako, uz socijalne i društvene vrijednosti, uviđa dualnost koja se očituje u njevoj vrijednosti kao gospodarskim resursom kojim bi se, koristeći se ispravno, mogao ostvariti održivi razvoj samih baštinskih lokaliteta te potpomognuti opstanku zajednice. No, osim prepoznavanja baštine kao ekonomskog resursa, kako bi kultura zajednice opstala treba isticati važnost njenog očuvanja do kojega ne može doći, ako najprije lokalna zajednica, a potom i ostali korisnici baštine nisu svjesni njenog postojanja i njene vrijednosti. Stoga se treba zalagati za povećanje svjesnosti o baštini motiviranjem ljudi da aktivno sudjeluju u baštinskom (muzejskom) diskursu te da se educiranjem o baštini upoznaju s prepoznatom baštinom.

Ovaj rad ističe edukaciju kao jednim od najboljih načina povećanja svijesti o baštini. Edukacija o baštini može biti formalna, neformalna ili informalna a provodi se, na primjer različitim oblicima aktivnosti – izložbama, radionicama, šetnjama, festivalima i sl., koji omogućuju interpretaciju baštinskih elemenata, bilo u obliku vodstva ili čitanja i samoeduciranja s informativnih ploča.

Posebno je važno spomenuti muzeje koji su ipak glavno mjesto edukacije bilo komuniciranjem i interpretiranjem baštine stalnim i povremenim izložbama. Uz muzeje je važno spomenuti i organizacije civilnoga društva koje se zalažu za očuvanje kulturne baštine i promoviraju je unutar šire zajednice.

Na zagrebačkim primjerima moglo se uočiti da su muzeji (Muzej grada Zagreba i Etnografski muzej) uistinu dobro „opremljeni“ što se tiče edukacijskog programa jer uz vodstva prilagođena različitim uzrastima i nude širok spektar drugog sadržaja kao što su radionice ili pričanje priča, pa čak i dostupnost pojedinim segmentima baštine kroz virtualne izložbe i online edukativne i zabavne materijale. Baštinske udruge šireg zagrebačkog područja na sličan se način zalažu za educiranje i podizanje svijesti lokalne zajednice, najčešće u sklopu organiziranja tematskih radionica koje imaju edukativan karakter. Spomenute inicijative, bile one u sklopu muzeja ili baštinskih organizacija ili čak baštinskih

festivala i sličnih manifestacija služe kako bi povećale svijest o važnosti baštine, ali i kako bi poticale društvo, pogotovo mlade na aktivno sudjelovanje u kulturnome životu. Prolaskom kroz edukativne radionice i interpretirane izložbe u posjetiteljima se pokušava razviti kritičko mišljenje o kulturnoj baštini koje bi doprinijelo njihovom razumijevanju i poštivanju svoje ali i drugih kultura i kulturnih identiteta. Drugim riječima edukacija u baštinskom kontekstu postaje alatom za jačanje društvene kohezije.

7. Literatura

Ahmad, Y. (2006). The Scope and Definitions of Heritage: From Tangible to Intangible. U *International Journal of Heritage Studies*, 12(3), 292–300. Preuzeto s https://www.academia.edu/30303149/The_Scope_and_Definitions_of_Heritage_From_Tangible_to_Intangible [pristup: 20.06.2024.]

Babić, D. (2022). Prema baštinskoj pismenosti. U *Održivost kulturne baštine*, zbornik radova znanstveno-stručnog skupa, Velika Gorica, 13-15. listopada 2022. (2023). Velika Gorica: Grad Velika Gorica, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, str. 17-30.

Babić, D. (2014). *Heritage as development mediator: Interpretation and management*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Babić, D. (2009). O muzeologiji, novoj muzeologiji i znanosti o baštini. U *Ivi Maroeviću baštinici u spomen* (str. 43-60). Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Brajčić, M. i Kušćević, D. (2023). Hrvatska kulturna baština u interakciji i kontekstu održivog razvoja: Implementacija u odgoj i obrazovanje. *Metodički ogledi*, 30 (1), 199-221. <https://doi.org/10.21464/mo.30.1.9>

Brajčić, M., Kovačević, S. i Kušćević, D. (2013). Learning at the Museum. *Croatian Journal of Education*, 15 (Sp.Ed.2), 159-178. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/106733> [pristup: 26.06.2024.]

Cooper, L., Knight, B. i Blackmore, S. (2005). Društveni kapital u Hrvatskoj. Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva. Preuzeto s https://udruga.gov.hr/UserDocsImages/UserFiles/File/drustveni_kapital_u_rh.pdf

Council of Europe (bez dat.) Uloga kulturne baštine u poboljšanju kohezije zajednice: Participativno mapiranje različitih kulturnih baština. Preuzeto 24.6.2024. s <https://rm.coe.int/steps-uloga-kulturne-bastine-u-poboljsanju-kohezije-zajednice-particip/1680971cbe>

Deranja Crnokić, A. (2016). Baština i zajednice. *Kvartal*, XIII (3-4), 72-74. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/195005> [pristup: 25.06.2024.]

Etnografski muzej. (bez dat.). u Hrvatska enciklopedija. Preuzeto 1.7.2024 s <https://www.enciklopedija.hr/clanak/70429>

Etnografski muzej. (bez dat.) <https://emz.hr/> [pristup 1.7.2024.]

European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, (2016). Cultural awareness and expression handbook : open method of coordination (OMC) working group of EU Member States' experts on 'cultural awareness and expression, executive summary, *Publications Office of the European Union*. Preuzeto s <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/972fe17f-e68e-11e5-8a50-01aa75ed71a1> [pristup: 22.06.2024.]

European commission, (bez dat). Dani europske baštine. Preuzeto 3.7.2024. s <https://culture.ec.europa.eu/hr/cultural-heritage/initiatives-and-success-stories/european-heritage-days>

European Heritage Europa Nostra awards. (2024). The Silence that Tore Down the Monument. Preuzeto 25.6.2024. s <https://www.europeanheritageawards.eu/winners/the-silence-that-tore-down-the-monument/>

Europa Nostra. (2024). Priopćenje za medije, Dva izuzetna baštinska ostvarenja iz Hrvatske dobitnici glavne europske nagrade za baštinu 2024. Preuzeto 26.6.2024. s <https://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2024/05/20240530-PR-EHA-Winners-Croatia-Croatian.docx>

Hrvatska turistička zajednica. (2024). Završen 6. Festival nematerijalne kulturne baštine, turističkih manifestacija, atrakcija i destinacija „SVI za JEDNO HRVATSKO NAJ“. Preuzeto s <https://www.htz.hr/hr-HR/završen-6-festival-nematerijalne-kulturne-bastine-turistickih-manifestacija-atrakcija-i-destinacija-svi-zajedno-hrvatsko-naj> [pristup 25.6.2024.]

Jagielska-Burduk, A., Pszczyński, M., Stec, P. (2021). Cultural Heritage Education in UNESCO Cultural Conventions. *Sustainability*, 13(6), 3548. Preuzeto s <https://doi.org/10.3390/su13063548> [pristup: 25.06.2024.]

Kamel, N. (2019). Assessing Cultural Awareness towards Heritage Sites among Local Communities for Sustainable Tourism Development “The case of Qaitbay Castle in Alexandria”. *International Journal of Heritage and Museum Studies*, 1(1), 191-205. Preuzeto s https://ijhms.journals.ekb.eg/article_119040.html [pristup: 22.06.2024.]

Kruzej: Kroz muzej(e) jednaki, Facebook. https://www.facebook.com/kruzej/?locale=hr_HR [pristup 4.7.2024.]

KUZEJ: Kroz muzej(e) jednaki. Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti. Filozofski fakultet. Studentski projekti. <https://inf.ffzg.unizg.hr/index.php/en/study-programmes/undergraduate-study/undergraduate-study-introduction/51-studentske-djelatnosti> [pristup 4.7.2024.]

Kuščević, D. (2015). Kulturna baština - poticatelj dječjeg razvoja (likovni aspekt). *Školski vjesnik*, 64 (3), 479-491. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/151378> [pristup:26.06.2024.]

Maroević, I. (2005). Razine muzealizacije vezane uz kulturnu baštinu. *Informatica museologica*, 36 (3-4), 44-49. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/139647> [pristup: 20.06.2024.]

Maroević, I. (2001). Koncept održivog razvoja u zaštiti kulturne baštine. *Socijalna ekologija*, 10 (4), 235-246. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/141328> [pristup: 20.06.2024.]

Maroević, I. (1996). Uloga muzealnosti u zaštiti memorije. *Informatica museologica*, 27 (3-4), 56-59. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/143193> [pristup: 27.06.2024.]

Maroević, I. (1993). *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Maroević, I. (1991). Izložba kao prezentativna komunikacija. U Maroević, I. (2004). *Baštinom u svijet: muzeološke teme, zaštita spomenika, arhitektura*. Petrinja : Matica hrvatska, Ogranak, str. 105-109.

Miklošević, Ž. (2015). Komunikacija u muzeju – implikacije za muzejsku edukaciju i razvoj struke u *Zbornik radova Relacije i korelacije. 8. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem*, 2017, Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, str. 197-202. Preuzeto s http://hrmud.hr/sekcija_pedagoga/zbornik_8_2015/279_Miklosevic_Zeljka.pdf [pristup: 27.06.2024.]

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. (2011). Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine republike hrvatske za razdoblje 2011.–2015.. Preuzeto s https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/kultura//STRATEGIJA_BASTINE_VRH.pdf [pristup 30.6.2024.]

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske. (2023). Obilježen Dan sjećanja na žrtvu Vukovara. Preuzeto s <https://www.morh.hr/obiljezen-dan-sjecanja-na-zrtvu-vukovara/> [pristup 25.6.2024.]

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Republike Hrvatske. Registar udruga. Prijatelji baštine - Amici hereditatis, Ivanić-Grad. (bez dat.) <https://registri-npo->

mpu.gov.hr/#!/udruga-detajli/0wcBAAABAAEBQU1JQ0kgSEVSRURJVEFUSdMAAAAAAAAAAAAAAAAAAQEBb2niAgGeyQQ [pristup 1.7.2024.]

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Republike Hrvatske. Registar udruga. KRUZEJ: KROZ MUZEJ(E) JEDNAKI (bez dat). <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!/udruga-detajli/0wcBAMYJAQAAAQIAAAAB0MXcBQAAAAEBAAAAAQIBAAEAAMYJAQAYAQABAAQAAAABgLbcBQAAAAUAAAAGAAAAAAAAA1QkBAAAEAAAAASoAAAAAAAAAAAEBAW9p4hIB6IYc> [pristup 3.7.2024.]

Muzej grada Zagreba. (bez dat.). Hrvatska enciklopedija. Preuzeto 1.7.2024. s <https://enciklopedija.hr/clanak/muzej-grada-zagreba>

Muzej grada Zagreba (bez dat.) <https://www.mgz.hr/hr/> [pristup 1.7.2024.]

Nikočević, L., Gavrilović, Lj., Hrovatin, M., Jelinčić, D. A., Kale, J., Ratković, D. L., Mountcastle, A., Simonič, P. i Zebec T. (2012). Kultura ili baština? Problem nematerijalnosti. *Etnološka tribina*, 42 (35), 7-56. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/93768> [pristup: 20.06.2024.]

Nyaupane, G.P., & Timothy, D.J. (2016). Public Awareness and Perceptions of Heritage Buildings in Arizona, USA. Preuzeto s https://www.researchgate.net/publication/248992552_Heritage_awareness_and_appreciation_among_community_residents_Perspectives_from_Arizona_USA [pristup 25.6.2024.]

Primorsko goranska županija. (2023). „Noć tvrđava“ na Kulturno-turističkoj ruti Putovima Frankopana. Preuzeto s <https://www.pgz.hr/objave/noc-tvrdava-na-kulturno-turistickoj-ruti-putovima-frankopana/> [pristup 25.6.2024.]

Stančec, D. (2022). ZagrebNet – primjer dostupnosti mrežne prezentacije kulturne baštine. U *Održivost kulturne baštine, zbornik radova znanstveno-stručnog skupa*, Velika Gorica, 13-15. listopada 2022. (2023). Velika Gorica: Grad Velika Gorica, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, str. 343-351.

Shimray, Somipam R., "Ways to Create Awareness on Cultural Heritage: An overview" (2019). *Library Philosophy and Practice* (ejournal). 2577. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2577> [pristup: 25.06.2024.]

Srivastava, S. (2015). A Study of Awareness of Cultural Heritage among the Teachers at University Level. *Universal Journal of Educational Research*, 3(5): 336-344. Preuzeto s <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1062326.pdf> [pristup: 25.06.2024.]

Svijest. (bez dat.). Hrvatski jezični portal. Preuzeto 21.6.2024. s https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1lgXBE%3D

Vujić, Ž. (1994). Baština ulazi na mala vrata. *Informatica museologica*, 25 (1-4), 74-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/144475> [pristup: 22.06.2024.]

Waidacher, F. (1998). Muzeologija kao znanstvena disciplina i njezina primjena u svakodnevnom muzejskom radu. *Informatica museologica*, 29 (3-4), 79-85. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/143028> [pristup: 27.06.2024.]

Podizanje svijesti o baštini edukacijom

Sažetak

Baština kao jedan od temeljnih koncepata muzeologije, tijekom vremena poprimala je različite definicije i proširivala svoje značenje. Najšire rečeno, baština se može definirati kao sve što nas okružuje, odnosno ono čemu se pridaje dovoljno značaja i što se smatra, u određenom trenutku, dovoljno važnim da se očuva i prenese nadolazećim generacijama. Kako bi njezino očuvanje bilo moguće, odnosno kako bi baština postala dijelom svakodnevnog diskursa važno je povećati svijest o njenom postojanju i značaju. Ovaj rad fokusirao se upravo na načine razvitka svijesti o baštini edukativnim aktivnostima u muzejima i baštinskim organizacijama na području grada Zagreba. Edukacijski programi, odnosno obrazovanje o baštini omogućuju povećanje znanja pojedinaca, a tako i zajednice čime se osvještava važnost brige, valorizacije i prijenosa kulturne baštine. Komuniciranje baštine i njena interpretacija nije ograničena samo na muzeje već u širenju svjesnosti o baštini sudjeluju i organizacije civilnog društva. Zalaganjem za edukaciju javnosti i komuniciranjem baštine povećava se i svjesnost o njoj, a stavljajući baštinu u suvremen diskurs digitalizacijom sadržaja promotivnih i edukativnih materijala možda se i postigne svojevrsna baštinska pismenost kao jedan od koraka prema njenom očuvanju. U radu su prikazane edukativne aktivnosti dvije institucije i dvije organizacije čije edukativne djelatnosti pridonose razvitku svijesti o očuvanju baštine.

Ključne riječi: baština, svijest o baštini, edukacija, muzeji, organizacije civilnog društva

Raising awareness of heritage through education

Summary

Heritage, as one of the fundamental concepts of museology, has undergone various definitions and expanded its meaning over time. Broadly speaking, heritage can be defined as everything that surrounds us, that is things and concepts that are deemed significant enough to be preserved and passed on to future generations. For its preservation to be possible, and for heritage to become part of everyday discourse, it is important to increase awareness of its existence and significance. This paper focuses on ways to develop heritage awareness through educational activities in museums and heritage organizations in the city of Zagreb. Educational programs about heritage enable the increase of individual and community knowledge, thus raising awareness of the importance of caring for, valuing, and transmitting cultural heritage. Communicating and interpreting heritage is not limited to museums alone; non-governmental organizations and civil society also participate in spreading awareness of heritage. By advocating for public education and heritage communication, heritage awareness is increasing, and by placing heritage in contemporary discourse through the digitization of promotional and educational materials, we may achieve a form of heritage literacy as one of the steps towards heritage preservation. This paper presents the educational activities of two institutions and two NGOs whose educational endeavours contribute to the development of heritage awareness and preservation.

Keywords: heritage, heritage awareness, education, museums, NGO-s